

אור ההלכה

עלון תורני
בעניני סת"ם

מס' 157 | תמוז תשפ"ד | שנה י"ד | לע"ג יוסף בן כונה, טובה בת צלחה ע"ה

מכון הסת"ם
יד רפאל
למראה, הסמכה וחוקי ההלכה

שע"י ישיבת "כסא רחמים" ספרדית
ע"ש החסיד העניו רבי רפאל מאזוז אביו של הגה"ק "איש מצליח" זצ"ל

בנשיאות: מרן מופת הדור הראש"ל רבנו עובדיה יוסף זצ"ל ומרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבנו מאיר מאזוז שליט"א בראשות הגאון ר' שלמה מועלים שליט"א

כתובת: רח' הרב עוזיאל 26 ב'ב. טל': 03-5747316
עורך העלון: הרב רפאל יוסף

מהנעשה במכון

אליהו בעל ה'אות' ביד רפאל

בחודש האחרון (ג' סיון) נעקרה מעולמנו דמות מופת שריד לדור דעה הגאון הצדיק רבי אליהו ענקרי זצ"ל. אשר מלבד היותו איש חינוך ותיק ומוערך, טרח כל ימיו לקרב את ישראל לאביהם שבשמים, בכל האמצעים העומדים לרשותו, אם בסיוע להקמת ישיבות ותלמודי תורה, והכנסת בחורים רבים לישיבות, וכן במסירת ספרי תורה תפילין ומזוזות ושאר ספרי קודש למקומות הזקוקים לכך, ובפרט לקיבוצים ולמושבים.

הרב זצ"ל מקבל 2 ספרי תורה עבור קיבוצים שאין להם ספרים

ובהקשר לזה נספר, כי לפני כמה חודשים ראש המכון הגר"ש מועלים שליט"א פרסם הודעה כי יש חמשה ספרי תורה כשרים למסירה ללא תשלום, וכשנודע הדבר לרבי אליהו מיד קפץ, וממרום גילו ביקש לנסוע לראות את הספרים ואמר כי ברצונו לקחת שני ספרי תורה לקיבוצים שאין להם ס"ת, ואכן בפגישה משולשת של ראש המכון וגבאי בית הכנסת ורבי אליהו בבית הכנסת "אהל ששון" שבקרית מטלון נמסרו לרבי אליהו שני ספרי תורה. לא לפני שבדק הרב זצ"ל בעצמו את רמת כשרות

המכון שליט"א כי הספרים אכן כשרים כדת וכדין.

כמו כן במשך שנים היה הרב זצ"ל מבקש מראש המכון שליט"א את המזוזות שיש בהם ספיקות או הכשרות בדיעבד שנשארו אצלו במכון, והיה מוסרם להגהה מקצועית על חשבוננו, ואת המזוזות הכשרות היה מוסר בחינם למשפחות שהשפיע עליהם לקבוע מזוזות בפתחי בתיהם, וע"י כן היה ממשין ו"גורר" את בניהם למוסדות תורניים ועוד...

יש לציין, שהרב אליהו ענקרי חשש שאחר זמן יבואו אחרים שלא חפצים בספרים שמסר ויזרקו אותם בבזיון, ולכן הקפיד תמיד להחתים את המקבלים על טופס השאלה והתחייבות שתוכנו היה שניציגי הקיבוץ מנציגים לעשות בספרים שימוש הולם, וכן שכאשר אין למקבלים עוד צורך בצידוד זה, עליהם להחזירו בשלמותו לארגון, דהיינו לרב בעצמו שאכן היה כארגון קירוב של אדם אחד...יהי זכרו ברוך!

שאלות ותשובות שנשאל מרן ר"ה הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

שואל ומשיב | נאמן ס"ט

שאלה: שמענו מכת"ר שליט"א סגולה לאשה שהפילה, שתשים עליה קמיע שיש בו פסוק מסויים מספר תהילים, השאלה היא: באיזה פסוק מדובר? והאם גם אשה מעוברת שלא הפילה טוב שתשים את הקמיע שלא תפיל?
תשובה: אין צורך לשים קמיע רק לאשה מפלת. הסגולה הנ"ל מקורה בספר "סגולות" למהר"ח, לכתוב פסוק "והיה כעץ שתול" וגו' (תהילים ג.א.) על קלף ולתלותו עליה. ושמעתי ש-16 נשים בצרפת נעזרו בזה ב"ה!
ב. שאלה: סופר המתייג סת"ם, האם צריך לטבול כל בוקר, או מספיק טבילת עזרא, או שאינו צריך לטבול כלל?
תשובה: רק לפי תקנת עזרא.

דבר העורך

קול קורא הונאה בקניית ספר תורה

הנה כמעט מידי שבוע מגיעים לבית הוראה יהודים ישרים ותמימים שקנו ספר תורה במיטב כספם, ולתדהמתם הספר יורד כל שבת מהתיבה באמצע הקריאה מחמת פיסולים שנמצאו בו. והם נמצאים בצער גדול על שהונה אותם הסופר או הסוחר שמכר להם את הספר, ובצר להם הם פונים לפתוח תיק לדין תורה או בורות, בבתי הדין או אצל מורנו ראש המכון שליט"א. אולם דא עקא שלאחר מעשה כבר קשה להוציא את הכסף מהסופר מכמה סיבות, הן מבחינה מעשית והן מבחינה הלכתית - בטענות "קיים לי" שלא נגמרות מצד הסופר ובא כוחו. ובתור ברירת מחדל נשלח הספר לתיקונים על גבי תיקונים, והמשפחה המורחבת שהשתתפה בקניית הספר שרויה בצער גדול, שבתחילה שמחו כל כך בספר תורה והיה זה נחמתם בעניים לעילוי נשמת יקירם, ועתה נתרר להם שנוסף להם שבר על שבר, והספר שלהם עומד כאבן שאין לה הופכים בהיכל עד שיעבור תיקונים רבים, והשוד והשבר מי אנחמך...

לפיכך נתבקש מורנו ראש המכון הגר"ש מועלים שליט"א מאת אבות בתי דינים המחשובים בארץ לפרסם בציבור שאין לרכוש ספרי תורה מכל הבא ליד, אלא רק לאחר

בירור ודרישה היטב אחר הסופר והכתב וסוג הקלף וכדומה. וכמו בכל רכישה משמעותית שהלקוח אינו מתמחה בתחום הוא פונה למומחים בענין כדי לעמוד על איכות ואמינות המוצר, לא פחות מכך צריך לנהוג ברכישת ס"ת, שמלבד עלותו הגדולה, גם מוטלת בכך אחריות כבירה על בעל הספר להוציא בו את הרבים ידי חובה לכתחילה, ואם מעלה ספר שאינו כשר, לא ימלט מן הדין, ושגגת תלמוד עולה זדון. ועל כן אנו מודיעים שבבית ההוראה יד-רפאל ניתן לקבל יעוץ מקצועי והלכתי על רמת וכשרות הספר המוצע למכירה, וכמו כן ניתן לברר אצלנו על אודות הסופר אם הוא מוסמך וירא שמים, וכן לקבל שמאות והערכת מחיר הספר, שאינו מופקע ביחס לרמת הכתב והסופר. היעוץ ניתן ע"י ראש המכון שליט"א בעצמו, הידוע במומחיותו ונסיונו עתיר השנים בתחום זה. היעוץ ניתן בשעות פעילות בית ההוראה בימים א-ה בין השעות 1-2. טלפון - 035747316

והשעות 1-2. טלפון - 035747316
וכל חכם לב בכס יבואו ויעשו את הבירור הנדרש בבית ההוראה, וימנע מעצמו עגמת נפש רבה והונאה כספית כואבת.

הודעות המכון

העלון יוצא לאור בסיוע:
רצועות "כתר ההידור", יצור כל סוגי הרצועות לתפילין, עור עליון עבודת יד, ועבודת מכונה, שחורות משני הצדדים. וכל שלבי הייצור נעשים עם כל ההידורים ההלכתיים ע"י אברכים יד"ש, כמו כן הרצועות עומדות תחת בקרה טכנולוגית צמודה על איכות הרצועות ע"י מומחים מהשורה הראשונה. בהשגחת:

הרה"ג רבי שלמה מחפוד שליט"א והרה"ג רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א והרה"ג רבי שלמה מועלים שליט"א.
כתובת המפעל: א.ת. נתיבות ת.ד. 5077 טל: 08-9933597 נייד 050-6740000 hazotm@walla.com

לקבלת העלון: בבית ההוראה ניתן לקבלו חינם בין השעות 14-13. בדואר: דמי מינוי לשנה 50 ₪ עבור 12 גליונות, למנוי ניתן לפנות לפלאפון מס' 050-6303848

שאלות מבית הוראה יד - רפאל

מאת הר"ה ר' אדיר הכהן שליט"א
מח"ס ילקוט כהונה א"ח ושו"ת יועץ הכהן א"ח ועו"ס

בס"ד בדר"ח אדר שני התשפ"ד לפ"ג.

לכבוד מעלת ידידנו היקר האברך כמדורשו, נזר אלקיו על ראשו, הרה"ג רבי יהודה הכהן נר"ו יאיר יזרח, יציץ ויפרח, כפרץ וכזרח, עד ביאת גואל צמח. אמן.

שלום וברכה!

אממרו הנחמד אשר שלח בידי הגר"י פרץ נר"ו הגיע לנכון. ובו כתב לחלוק על דברינו שפורסמו בקובץ יד רפאל ח"א (סי' ז) בביאור דעת מרן ז"ל מזה הקלף, ורצה לומר שהקלף לדעת מרן היא רק שכבת הליצה הסמוכה לצד שיער לבדה. ואותי שאל לחוות דיעי.

והן אמת דקשיא עתיקתא מחדתא, והעניינים דקים וצריכים זהירות רבה, וגם טרוד אני בעניני הלכה אחרים, מכל מקום אחר שביקש פעם ושנים, אמרתי לאו אורח ארעא להתעלם, ואשיב בקצירת האומר בס"ד.

ראשית עלינו להקדים, מצד המציאות, שהרי מרן ז"ל בזמנו היו מעבדים הקלף בסיד (ולא בעפצים), וכמבואר בדבריו בכסף משנה (פרק א' מהלכות תפילין הלכה ו'), וכן מבואר בשער הכוונות (ענין התפילין) שהיו שורים העור בסיד. ומרן והאר"י היו באותו דור ובאותו מקום. וכן המנהג מאז ועד עתה לעבד הקלפים בסיד. וכל המתעסק בקדשים יודע, שלגרד את כל העור העבה, ולהשאיר את קליפת הליצה לבדה, שהיא דקה מן הדקה, יותר מדף נייר, כקליפה הפנימית של הביצה. זה דבר שלא שייך לעשות במציאות. ואף בעיבוד בעפצים אין הדבר כל כך מוטא, וכל שכן בסיד. ואף אם אחר מאמץ רב יצליחו מעט, בודאי שלא יצליחו לעשות כן יריעה שלימה. ובפרט לא בעור בהמה דקה (שבה השתמשו על פי רוב בדורות הקודמים). וזה מלבד שבשרטוט מסתמא תקרע (אף שלא צריך שרטוט בתפילין מן הדין). כך שלומר בפשיטות באופן ברור ומוחלט שכוונת מרן שקליפה דקה זאת היא הקלף, זה דבר רחוק מן המציאות, ואי אפשר לנו להעלות על דעתנו. ופשוט וברור שמרן לא עשה את הקלף של התפילין שלו מקליפה דקה זו לבדה. ולומר שזו כוונת מרן בדבריו שבכתב, ולא בדק שזה לא מציאותי. ח"ו לומר כן. ומה שאמר כת"ר בעל-פה לדמות זאת לדברי מו"ר בשו"ת בית גאמן ח"א (תאר"ח סי' כ"ה) שר"ת לא ידע המציאות. הנה מלבד שגם שם אין הדברים מוסכמים על אחרים מחכמי דורנו, מכל מקום גם מו"ר לא דיבר אלא שם שר"ת אכן באמת לא היה בא"י, ולא ראה שהאופק כאן שונה מאד מהאופק אשר במקום משכן כבודו בצרפת. משא"כ כאן הוא מעשים שבכל יום בכל הקלפים בכל מקום שהם. ועכ"פ אם היה (מה שאין נלע"ז כלל ועיקר) שחלילה דברי מרן לא יהיו יכולים להיות נכונים באופן מעשי, דבר כזה תמוה כל האחרונים

היו צריכים להעיר בזה. ושתיקתם בזה אומרת הרבה. ועל כן אף אי ייהיבא ליה לכת"ר שפשוט דברי מרן כדבריו, על כגון דא יש להמליץ דברי מרן גופיה בב"י יו"ד (סי' רכ"ה הידועים), "מוטב לסבול דוחק הלשון מדוחק העינין". וכל שכן שגם בפשוט דברי מרן אין ברור כדבריו. ואבאר שיחתי. הנה עיקר ראייתו מלשון מרן בב"י (סי' ל"ב) שאחר דברי הרמב"ם כתב: אבל התוס' כתבו שם בהיפך, שהחלק החיצון שהוא לצד השיער הוא הנקרא קלף והפנימי הדבוק לבשר נקרא דוכסוסטוס וכו'. ע"כ. וכיון שברמב"ם מבואר שהחלק החיצון שהוא הדוכסוסטוס דק, ממילא להתוס' שהוא להיפך הקלף הוא דק, וממילא הקלף הוא רק הליצה. עכת"ד.

ולענ"ד אין זה מוכרח כלל, חדא דבב"י לא הביא לשון הרמב"ם זאת, רק כתב שלהרמב"ם החלק הדבוק לבשר הוא הקלף והחלק שלצד שיער הוא הדוכסוסטוס, ולהתוס' הוא להיפך. וזה דברים ברורים, שלהרמב"ם הצד החיצון הוא הדוכסוסטוס ולהתוס' להיפך ממש והצד החיצון הוא הקלף. אבל לא נחית כלל לומר כמה הוא שיעור עובי הקלף לדעת התוס'. וזה יש לנו ללמוד משאר הראשונים ההולכים בשיטת התוס'. שציינם מרן שם מיד לאחר מכן (וכן משאר הראשונים שהולכים בשיטתם שלא הביאם). ועוד, שגם בדעת הרמב"ם לא מפורש שהצד החיצון הדק הוא שכבת הליצה לבדה, והרי הריטב"א (שבת דף ע"ט ע"ב) שעומד בשיטת הרמב"ם, כתב: ועכשיו שאין אנו רגילים לחלוק העור לשנים, הרוצה לעשות דוכסוסטוס יקלף מן העור החצי שהוא לצד הבשר ויניחנו על החצי של צד השער וכו'. ע"כ. ובסוף דבריו כתב: ולפום שמעתין משמע כי החלק הנקרא קלף הוא במקום הבשר הוא יותר עבה ויותר חזק מן הדוכסוסטוס וכו'. ע"כ. ומשמע מתחילת דבריו שהחלקים שוים חצי חצי (ואף אם אין הכוונה שוים ממש, וכמו ב"ח"ץ בליל הסדר, חצי גדול וחצי קטן), מ"מ לא בהפרש כ"כ גדול. וגם כך משמע מסוף דבריו שמהגמרא משמע שהקלף יותר עבה, ואם החלוקה ברורה שרק הליצה הוא הדוכסוסטוס (לשיטתו שהולך כהרמב"ם) פשוט שהקלף עבה מאה שערים מהדוכסוסטוס. אף שבודאי גם לשיטתנו בהבנת דברי מרן הקלף כשמו כן הוא קליפה דקה ביחס לדוכסוסטוס, אבל בצורה מציאותית.

ומה שכתב להמשיך לבאר דברי מרן שכתב: "מפני שמה שמגדלים קליפתו העליונה שבמקום שיער אינו אלא כדי מה שצריך להחליקו ולתקנו, ואפילו אם היו חולקין העור לשנים היה צריך לגרר ממנו כן", שברור שכוונתו שהליצה נשארת. לא הבנתי מה הכרח, אמת שמוכח מדברי מרן שלא מגדלים יותר מדאי מצד שיער, אלא מעט, אבל מנא ליה שכוונתו באופן שהליצה נשארת. והרי כשמתקנים ומחליקים את העור מצד שיער, בקלות יכולה שכבת הליצה (שהיא דקה מן הדקה) ליפול עכ"פ בחלק מהמקומות, ובפרט בעור בהמה דקה. והיה לו למרן להזהיר שלא יפגעו בה, אחר שרק היא (לשיטת כת"ר) הקלף, ותו לא.

המשך בגליון הבא א"ה

פינת ההלכה

באמצע כתיבת השם

כז. אם באמצע כתיבת השם

צריך דיו, יטבול את הקולמוס באותיות חול הלחות שלפני השם ויגמור את השם, אבל אסור לקחת דיו מאותיות השם עצמן, אם לא שיש ריבוי דיו על האות באופן שיש לחוש שעל ידי ריבוי הדיו תתקלקל האות ח"ו, שאז מותר לטבול למעט את הדיו היתר. ויש מתירים לטבול באותיות השם אף אם אין חשש לריבוי דיו. וטוב להחמיר.

כת. אם אין דיו באותיות שלפני השם יטבול את הקולמוס בדיו שבכלי, רק שידקדק לקחת מעט דיו לגמור כתיבת השם כדי שלא יהיה חשש קלקול,

תיקון סופרים

מאת ראש המכון שליט"א

ראיתי בספר **תפלה למשה** קרויזר ח"ב (עמוד קסז הערה 1) שכתב וז"ל: יש להעיר שראיתי כמה תפילין שעומק החריצים אינם שווה, שבמקום אחד הוא יותר עמוק מצד השני, ועי"ז אין התפירה ישרה שהולכת בשיפוע, נמצא שאין התפירה מרובעת, ובפרט שהרבה מעושי התפילין ממלאים החריצים בצבע שחור ואי אפשר להבחין, ולכן צריך ליזהר בזה. עכ"ל.

ואין דבריו מוכרחים דהנה כתב מרן בב"י (סימן לב) : כתב הר"י אסקנדרני ז"ל כיצד יעשה שתהא התפירה מרובעת תחלה מרבע עור התיתורא מלמעלה ומלמטה ויתקן ממנו המעברתא משני הצדדין מכאן ומכאן בענין שיהיה ניכר ריבוע התיתורא ובכפל העליון של התיתורא ינקב נקב מרובע מקום הכנסת הבתים בריבוע גמור וקודם שיכניס הבתים בארובה צריך שיתקן מקום התפירה שיהא בריבוע והוא שיעשה ארבעה נקבים בארבע זוויות הארובה וישער מנקב לנקב

שיעור שוה כמנקב לחבירו עד שיהיו הארבעה נקבים שבארבע הזוויות עומדים על קצב אחד וכן אלכסונון צריך שיהיה בריבוע והוא כשיקח מחוגה ויעשה עיגול על ארבעה הנקבים שבארבע הזוויות אם ימצא שלא עבר היקף המחוגה חוץ לאחד מהם או לפנים ממנו אז יכיר שאלכסונון בשוה ואם מצא שעבר חוצה לו או לפנים ממנו אז יכיר שאין אלכסונון שוה ויחזור ויכוין עד שלא יעבור סיבוב המחוגה מאחד מארבעה הנקבים לא לפנים ולא

והטבילה אינה הפסק כיון שהיא לצורך השם, אבל לא יכתוב בענין זה אות אחרת תחילה משום הפסק.

כט. סופר שכותב בקולמוס שיש בראשו מזרק מלא בדיו, שמטפטף מידי פעם טיפה אחר טיפה לקולמוס כדי שלא יצטרך הסופר לטבול הקולמוס כל פעם בקסת אלא יכתוב כתיבה ברצף, וכאשר המזרק מלא בדיו הוא מספיק כדי לכתוב כעמוד שלם בס"ת. בכל פעם שמגיע הסופר לשם קדוש, מקדשו וממשיך לכתוב כדרכו, ונחשב כמהודר ללא כל חשש ופקפוק. ואם לאחר מילוי המזרק בדיו הזדמן לו מיד שם, יחפש אחר אות או תג שצריכים דיו וימלאם ואחר כך יכתוב את השם.

[מתוך יריעות שלמה ח"ד]

הערות למעשה בקצרה בדברי הפוסקים האחרונים

לחוץ וכשימצא הארבעה הנקבים עומדים בשיווי אז יעשה ארבעה שרטוטין מכוונים מנקב לחבירו ובאלו הארבעה שרטוטין יעשה התפירה ואז תהיה מרובעת כהלכה. עכ"ל. וכתב הרמב"ם (פ"ג מהלכות תפילין ה"ה) כשתופרין התפילין תופרין אותם ברבוע. ומרן בשו"ע (או"ח סימן חב סעיף טל כתב בזה"ל: תפילין בין של ראש בין של יד, הלכה למשה מסיני צריך שיהיו מרובעות בתפרן, ובאלכסונון, דהיינו שיהיו ריבוען מכוון ארכו כרחבו, כדי שיהיה להם אותו אלכסון שאחז"ל כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונוא, וצריך לרבע מקום מושבן וגם הבתים. עכ"ל.

והנה הרב תפלה למשה כתב כן מסברא ולא הביא שום ראיה לדבר. ובפשוטות תפירה מרובעת היינו שרואים את רבוע התפירה, אבל אם חריץ התפירה עמוק במקום אחד והתפר שם יותר נמוך בשיפוע, אין זה משנה את מראה התפירה המרובעת לעין הראיה, ומקיים את ההלכה למשה מסיני שהבית מרובע.

צד אחר של חריץ עמוק יותר מתפר השני לכן התפירות אינם חולקים כן אודי ישר

ודע כי חריץ התפירה התחדש רק בדורות האחרונים ולפניהם לא היו עושים חריץ אלא תופרים הבית ללא חריץ, ויש הסוברים שיש בזה חסרון ברבוע ונגמעים מלעשות חריץ וכן סובר האדמו"ר מצאנז וכו'. אבל גם פוסקי זמננו שכתבו דיני הבתים והתפירה לא הזכירו דבר מעניין זה.

לכן יש להכשיר בנד"ד כל שנראית התפירה מרובעת לעין הרואה אע"פ שבמקום אחד היא עמוקה יותר.